

Tapellius 9939
2,

H. 37.3.
89

SUOMALAISEN
KIRJALLISUUDEN SEURA
HELSINGISSÄ

**De modo matrimonia jungendi apud
Fennos quondam vigente**

Dissertatio Academica,

quam

Venia Ampl. Facultatis Philosophicae
ad Imper. Alex. in Fennia Universitatem,

Praeside

GABRIEL REIN,

Philosophiae Doctore, Hist. Professore
atque Ord. Imp. S:ti Volodimiri quartae Classis Equite,

Pro Summis in Philosophia Honoribus

P. P.

Auctor

ZACHRIS TOPELIUS,

Philosophiae Magister et Licentiatus.

In Auditorio Juridico die xvii Junii mdcccxlvii.

h. a. m. s.

Helsingforsiae,

ex officina typographica Frenckelliana.

Viro Experientissimo

GUSTAVO TOPPELIO,

Professori, Chirurgiae Magistro ac Medicinae Doctori,

Medico civitatis Ulaburgensis,

Ordinis Imp. Reg. S:ti Stanislai in II:da

et Ord. Imp. S:tæ Annae in III:a classe Equiti,

Patruo Veneratissimo,

rerum fennicarum peritissimo ac studiosissimo,

Primitias hasce, grati animi pignus,

dedicat

Z. Topelius.

---

§. 1.

Certe, si quosdam, nostro tempore, disciplina historica progressus fecerit, in eo continentur, quod rerum humanarum series non, ut antea, tamquam fortuita, casuum fluctibus jactata, depingatur, sed necessaria et ex diverso gentium ingenio, tamquam afflatu divino, sponte orta exhibeatur. Pellimur, re ipsa cogente, ad materiam historicam in primordia sua redigendam, eo persuasi, ut, si modo incunabula societatis cultusque hominum nota sint, in clariore luce omnia, quae ex his evadant, proferantur.

Est autem inter ea, quae suam ad indolem ingenium populare conformavit, nullum institutum *familia* antiquius, neque communius. Quae quidem omni societati humanae, tamquam principium et radix 1), adeo inest, ut primas line-

---

1) "Familjen är allt samhälles yttersta rot"; Nordström, Bidrag till Sv. Samhälls-förf:s historia. T. II. p. 1. Cfr Snellman, Läran om Staten, p. 71 squ.

as rerum civilium nunc vigentium in se, quasi in embryone, adstrictas eadem complectatur. Huc vestigia rerum undique retro tendunt; exinde leges, consuetudines, instituta, totiusque civitatis modi ac formulae sese evolvunt; quod quanto perfectius fit, eo magis familia superstructio-
rum mole institutorum obruitur.

At gentium ad perfectiorem statum procedendi ratio et celeritas admodum impares. Sunt, quas aut difficultates naturae, aut fata improspera, aut denique ingenua quaedam animi segnities adeo retardent, ut infantile earum adhuc ingenium nullam, nisi familiam, societatis humanae formam produxerit. *Fennis* videlicet, ante imperium suecanum civitate destitutis 2), societate vero civili valde imperfecta laborantibus 3), vix ulla, nisi in familia, salus fuit publica, nec rerum quoddam regimen ac moderatio. Solum iis regnum patria potestas; cui quidem, summa feritatis lenimenta, materna consilia et pietas familiaris accedebant. In qua rerum conditione, quanti momenti sit mutua mariti et

---

2) *Porthan*, Annot. in *P. Juusten Chronicon Episcoporum Finlandensium*, p. 61, 64. *Nordström*, l. c. T. I. p. X.

3) *Porthan*, l. c. p. 64 squ. *Rein*, De Vetere Carelia, p. 35. Cfr *Fosterländskt Album*, T. I. p. 166.

uxoris convivendi ratio, sive serva habeatur mulier, sive aequalis, nemo non intelligit. Quare, quum sine dubio e *conjugio* suam ducit originem familia 4), illud vero integrum nec polygamiae, neque emtis pretio uxoribus, neque raptis, neque omnino servituti sexus muliebris convenire licet: tum, qualis apud Fennos quondam vigerit matrimonii jungendi consuetudo, non sine commodo rerum fennicarum quaeri posse judicamus.

Facile enim perspicitur, de ritu quodam populari heic non agi; qui utrum hic fuerit an alius, parum refert. Agitur revera de feminarum apud Fennos quondam conditione ac privilegiis, quae qualia fuerint, hac re aptius quam alia ulla edoceri, sumsimus.

Num igitur uxores Fenni quondam ceperunt emendo? num vi aut furto rapuerunt? In polygamia num vixerunt? His rebus circumscribi potius, quam diffundi maluimus. Nam ex his, sive affirmatis, sive negatis, multa consequi argumenta antiquitatis, quis ignoret? Nos vero unam tantum, et eandem gravissimam, consequentiam ex his duximus, modo affirman-

---

4) *Nordström*, l. c. T. II. p. 41. *Snellman*, l. c. p. 39 squ.

tes, ita vel optime dijudicari posse, utrum serva haberetur apud veteres Fennos femina, an non.

Etenim quemcumque alii vendunt, emunt alii, alii vero vi aut furto rapiendum putant, idem nec sui, neque humani juris est: *res* est. Sin autem *res*, idem servus; nempe in eo ipso constare scimus servitutem, ut hominem homo exuat inque rem mutet. Quare quidem, ubicumque aut vi aut commercio ab unius potestate in alienam femina transmittitur, eandem ibi servae aequalem haberi, ratio ipsa docet. Et ne ratio tantum, sed plurima quoque gentium exempla 5), quorum infra haud pauca afferimus, id satis affirmant. Eo autem modo servitute adstricta femina, quoniam possidetur, nihil possidet, hae-

-
- 5) In oriente praecipue, ubi cunctis fere gentibus uxores emendi consuetudo communis fuit, et est quoque subinde, misera et oppressa manet feminarum conditio. De Slavonum quondam moribus asserit celeb. *Karamsin*: (Geschichte des Russischen Reichs, Übsz. 1820, T. I. p. 51) Diese Sklaverei der Weiber war wahrscheinlich daraus entstanden, weil die Männer sie gewöhnlich kauften. — Pari modo celeb. *Nordström* (Bidrag etc. T. II, Capp. XVI—XXI) testatur, feminis olim suecanis tum primum jura ac praesidia concessa fuisse, quum uxores Sueci petere, non, ut antea, emere, incepissent.

reditatis non particeps fit, potestatem in liberos marito cedit, cujus arbitrio subjecta manent omnia; tum plerumque eadem admodum parvi aestimatur, plane despicitur, vexatur injuriis, negotiisque oneratur in convictu domestico molestissimis. Quo fit, ut quandocumque consilia matrisfamilias in rebus domesticis multum valere, ipsam vero, in honore habitam, herae privilegiis imperantem liberisque consulentem videmus, tum in ejusmodi rerum statu nec servire omnino feminam, neque emi uxorem aut rapi, suspicari liceat.

§. 2.

Haec considerantes, singularis nos offendit rerum et opinionum controversia, quam, propter inopiam virium, parum expertarum, non sine haesitatione animi, nobis componendam sumsimus.

Videntur enim plurimi rerum fennicarum scriptores, et ii quidem meritissimi, unanimiter fere in eo persistere, ut fuerit feminarum apud veteres Fennos conditio, si non, ut apud barbaras Asiae gentes, durissima, tamen iniqua, molesta et a servitute domestica parum distans. Ita celeb. *Porthan* 6) de hac re opinatur: "Po-

---

6) Chronicon p. 69. Eandem opinionem repetit p.

lygamiae majoribus nostris probatae nulla exstant vestigia; sed contemptius et durius habiti sexus muliebris, more gentium minus cultarum communi, plura supersunt documenta." Et tum, allato exemplo, idem, "nec", inquit, "verisimilitudine caret, patres filias suas procis, multarum aliarum exemplo nationum barbararum, pretio quodam stipulato, vulgo *vendidisse*." Cujus a se prolatae opinionis argumentum carmen antiquum citatum voluit.

Alio loco 7) idem: "Det vackra könet, som hos alla barbarer måste ärfara ett oblidt öde, emedan den vilda styrkan af inga öma känslor tämjes, har ock af Finlands gamla inbyggare med föga aktning och skonsamhet blifvit bemött. Fadren, som i sitt hus ägde högsta magten, (eller efter hans fränfälle Sönerne) *sålde* sina döttrar eller systrar åt deras älskare, för ett visst öfverenskommit pris; och att *bortgifta* Flickor, hette med ett gammalt Finskt talesätt, att *sälja* dem. Utom Giftomannen,

---

218 nota 90. Cfr ejusdem De Poesi Fennica, part. III. p. 79 squ. et *Lagerbring*, Svea Rikes Historia, Tom. III. p. 89.

7) *Anmärkingar rörande Finska folkets läge och tillstånd etc.* Kongl. Vitterhets, Historie och Antiquitets Akademiens Handl. T. IV. p. 19, 20.

borde ock andre Brudens närmaste anhöriga (hvilkas bifall således äfven torde behöft inhämtas) med skänker ihågkommas; så att kostnaden var nog betydlig. Detta var kanske en af orsakerna, hvarföre man hos detta folk ej finner spår till egentligt månggifte 8). När hustrun kom i huset, lär hon föga annorlunda än en Träl blifvit ansedd" etc.

Alio iterum loco 9) auctor celeb. "suo tempore", ait, "a. 1316, edictum R. Birgeri datum fuisse reperimus, pro libertate foeminarum tuenda, quas Carelii, communi gentium barbararum more, servarum instar omnes habuisse ac tractasse, hactenus videntur; reliquis Finlandiae incolis ad mitiorem sine dubio mores jam tum adductis." Quam vero commentationem posterius 10) ipse retractat.

---

8) Polygamiam tamen, Estonum praesertim exempla afferens, mox verisimilem putat, eadem p. nota cc).

9) Chronicon p. 218. Cfr Anmärkningar etc. pag. 21 nota dd).

10) "Diligentius enim perpensas (sc. literas regias) significare videntur milites victores, in veteres incolas terrae, castrum circumjacentis, turpem hactenus licentiam exercuisse, atque inprimis foeminas ipsorum passim violasse? contra quam potius petulantiam, quam contra veteres mores

Edictum Birgeri eodem fere modo interpretatur *Rühs* 11), in ceteris nonnullis a celeb. Porthan dissentiens. Dicit enim 12): "Huru quinnorna af Fornfinnarne blifvit behandlade, är osäkert. Det finnes hos dem inga spår till månggifte, ifall man ej får sluta till något sådant deraf, att detsamma varit öfligt hos deras stamförwandter Esterna. Dock synes det, som om de, i likhet med andra mindre bildade folkslag, skulle bemött det andra könet med en wiss stränghet, samt bristande aktning etc. Svårare är att afgöra, om fadern, ensam herre i sitt hus, eller sönerna, efter hans död, verkligen bortsålde sina döttrar och systrar, ehuru en gammal folkvisa synes häntyda på någonting sådant. Den här omtalade försäljningen torde dock kunna förklaras genom skänker etc. Åtminstone är det numera brukligt i Finland, att bruden ger skänker åt brudgumens anhöriga; hvilket tyckes hänvisa på en fullkomlig motsats af hennes försäljning."

---

gentis victae, hujus foeminis praesidium obtulisse, existimes"? *Chronic.* p. 584, 585 not. 617.

11) Finland och dess Innevånare, 2:dra uppl. tillökt och omarbetad af *A. J. Arwidsson*, T. I. p. 30.

12) *Rühs*, l. c. T. I. p. 12, 13.

In opere suo inscripto *Otava* 13), rerum fennicarum assiduus investigator *Gottlund*, pluribus praesertim proverbiis, fuisse apud Fennos olim admodum contemtas et oppressas feminas, certissime probatum putat. "Miten halpana Suomalaiset muinon pitivät waimojansa, nähään siitä, että pientä poika-lastä, kuin hänessä oli waan wäheekään Uron uhkeutta, piettiin heitä paljoa parempana. Hyö wertaisiwat naiswäkeensä Vuohiksi eläwistä. Harakoiksi linnusta, ja tuosisiksi astioista, eikä nämätkään ollut ne pahimmat sanat, joihen heitä werrattiin. Ainoastaan talon-emännät ja äitit saiwat jonkun ansion, jota annettiin heillen heijän miehensä tahi lapsensa tautta: mutta piikoja ja naisia ei kahottu mikskään, sillä heitä luettiin kaikista kehnommiksi, ja tuskin että heitä ihmisiksi arwaeltiin. Senpä tähän lukiwatten waimot piikaisuensa ikeä kaikkiin waikiammaksi ja onnettomaksi. Wanhemmat *myöskenteliwät* ite piikojansa ja tyttäriensä sillen joka heistä ensin maksoi" etc.

-
- 13) *Otava* eli Suomalaisia Huvituksia, T. I. p. 176. Idem (l. c. p. 86) "Wanboin", inquit, "aikoina ei ollut waimoilla muuta arvoa, kuin sen wäbän, minkän saivat miehiltänsä, joka usein oli warsin hiukka."

Cajan in opere nuper edito ac laudanda diligentia conscripto "*Suomen Historia*", carminum praecipue documentis fultus, puellarum emtionem et raptionem apud Fennos usitatas affirmat 14): "Niin näyttää kaikki että Suomalaiset vanhastaan oliwat kelwollista, hywään taipuwata kansaa, ehkä, heidän uskonsa puutoksen tähden, muutamia raakoja ynnä pahojakin tapoja taidetaan tuoda esiin, senlaisia kun tytärten kaupppiminen ja ryöstäminen, ynnä ne nähtävästi aiwan harwoin ja wihan kiimassa tapahtuneet ihmisuhrit ja muut senlaiset pimiän ajan tawat."

Videmus igitur, in exponenda conditione apud veteres Fennos sexus muliebris, historiae fennicae conditores in eo consentire, quod magis minusve distincte enuntient:

1) fuisse Fennorum mulieres durius ac contemptius habitas, more gentium minus cultarum; Tres insuper asserunt:

2) viguisse morem ut filias pater venderet, sponsam sponsus emeret; Unus tandem contendit:

3) vi nonnusquam sublatas et in matrimonium ductas fuisse virgines.

His vero sententiis, tanta ornatis auctoritate, carminum permulta documenta 15) aegre

---

14) Suomen Historia I jako, Helsingissä 1846, p. 55.

15) Quorum quot sufficiant infra afferamus.

congruunt. Quae et sortem apud Fennos feminarum omnino mitem depingunt, et eas in vita domestica insigni tractatas honore, tum etiam subinde in matrimonio jungendo optandi jure fruenter affirmant. Imo qui tributas matrifamilias honores summas considerat; qui liberorum in matrem paternumque domicilium pietatem, parentum vero erga filias curas perpendet delicatissimas; quique senum et juvenum, puellam petentium, multifarias erga petitam blanditias revocat animo; is, credo, fata in Fennia feminarum liberaliori in lumine conspiciet, iisque indulsisse potius quam imperasse viros existimabit.

Manet igitur in hac re discernenda haud levis ambiguitas. Feminam servam, contemptam rerum scriptores sistunt plurimi; feminam liberam, honoribus cultam carmina produnt. Nec egregios literarum auctores erroris reos judicantes, neque contraria rerum documenta rejicere audentes, opinio flatu hic et illuc trahimur. Quo autem quid verum sit, quid error, dijudicemus, matrimoniorum praecipue jungendorum utemur testimoniis; primum consuetudines gentium vicinarum et Fennis consanguinearum exhibentes, tum vero carminum, quae ad haec accommodari possint, exempla studiose investigantes.

§. 3.

Dura olim fuit apud Suecanos, ut apud ceteras occidentis nationes germanicae originis 16), feminarum conditio. *Uxores* nempe, ante stabilitam fidem christianam, Suecos *emisse*, fabularum legumque, quot supersunt, plura loca 17) evidenter testantur. Cui quidem convenit quod de auctoritate in uxorem mariti refert celeb. Nordström 18): "Den myndighet mannen hade öfver hustrun synes i äldste tider hafva varit i det närmaste lika beskaffad som hans myndighet öfver barnen" (quae scil. patria potestas nullis fere limitibus circumscripta erat, ita ut, quod alio loco 19) idem affirmat, liberos modo natos ejicere pereundos patri concessum esset); "ty den makt (mund) fadren ägde öfver sin dotter, tyckes det egenteligen hafva varit, som mannen genom *brudköpet* erhöill öfver hustrun. Derföre kunde han ursprungligen, utan

---

16) Cfr *Meiners*, *Qvinnokönets Historia*, öfvs. *Strengnäs* 1812, T. I. p. 135 squ.

17) Haec enumerat *Nordström*, l. c. T. II. p. 12. Idem l. c. sect. II, partic. I, capp. XVI—XXI, conditionem quondam in Suecia sexus muliebris sagacissime illustrat.

18) Idem l. c. T. II. p. 60.

19) Idem l. c. T. II. p. 43.

ansvar inför verdslig öfverhet, icke blott tukta henne efter godtycke, utan ock *sälja* och till och med bringa henne om lifvet." Interea, usque ab eo tempore, quo uxor suecana, *petita*, jam non *emta* nec *rapta* 20), matronae dignitatem (adhalkona, husfru) assecuta erat, praesidia ac jura feminae, una cum temperato maris arbitrio, crescunt et dilatantur. Quo factum est, ut tertia bonorum domesticorum pars (giftorätt) et pro connubio donum (morgongåfva) eidem concessa essent, ipsa autem clavium fasciculi arbitra lectusque dimidii particeps e. s. p. jamjam constitueretur.

Nec aliunde, videlicet a vicinis slavonicae originis gentibus, quandam erga feminas humanitatem Fennis affluxisse, rerum scriptores docent. Quorum vel praestantissimus, celeb *Karamsin*, in laudato suo opere *Historia Imperii Ruthenici*, cujus heic germanica versione utimur, asserit 21):

---

20) Idem l. c. T. II. p. 12. "Madhaer skal konu *bidhia* ok æi medh *waldi taka*."

21) *Karamsin*, Geschichte des Russischen Reichs. Übsz. Riga 1820. B. I. p. 50, 51. Cfr. *C. W. Müller*, Beschreibung aller Nationen des Russischen Reichs, St Pbg 1776, p. 493, et *Semler*, Die Allgem. Geschichte von Russland (Allgem. Welthistorie B. XXX) Halle 1765 p. 125.

”Sie (sc. Slavones) betrachteten die Weiber als vollkommene, bei jeder Gelegenheit duldsame, Sklavinnen; sie erlaubten ihnen weder zu widersprechen, noch sich zu beklagen, belasteten sie mit Arbeiten und häuslichen Sorgen und bildeten sich ein, dass die mit dem Gatten zugleich sterbende Gattin ihm auch in jener Welt dienen müsse. Diese Sklaverei der Weiber war wahrscheinlich daraus entstanden, weil die Männer sie gewöhnlich *kauften*; ein Gebrauch, der auch jetzt noch in Illyrien beobachtet wird.”

Uxores Slavonum, comburendas se rogo mittentes, mori maluisse quam maritorum superstites vivere, idem affirmat. Quae quidem (utpote jus parentes interficiendi, senectute confectos) admodum saevos olim Slavonum mores, quos in mansuetudinem sero mutatos comperimus, satis exhibent.

Tatarorum insuper, Fennis orientalibus vicinorum, exempla addere placeat. Quos, jam in seculo praeterito XVIII:mo, et uxores *emere* pretio (*Kalym*) et nonnusquam *vi* auferre, rerum investigatores 22) convenienter ferunt.

---

22) C. W. Müller, l. c. p. 231, 237. *Lepechin*, Tagebuch der Reise durch verschied. Provinzen des Russ. Reichs. Altenb. 1774. T. I. p. 110. *Falk*, Beyträge zur Topögraf. Kenntniss des Russ. Reichs. T. III. p. 478.

§. 4.

Quod si Suecorum, Ruthenorum, aliarumque vicinarum gentium exempla ad illustrandas veteres Fennorum consuetudines magni aestimentur, nihil est, quo clarius eadem et certius explicari possint, quam gentium Fennis propin quarum, Russiam inhabitantium, vivendi modis ac ritibus; quorum et praeterlapsi seculi et hodierni literarum auctores multi haud parcam notitiam praebent. Verum confitemur, nos hujus rei ex antiquioribus potius quam ex hodiernis scriptis materiam hausisse; dum hasce nationes, per vasta terrarum spatia dispersas, influente vicinorum frequentia, sive Ruthenorum, sive Tatarorum, suos in dies mutare mores et confundere novimus.

Itaque, ut ordinem sequamur, quo istas gentes enumerat celeb. Porthan 23), *Tscheremissos* 24) suas *emere* uxores legimus; daturque hujus commercii pretio nomen *Olon*. Horum qui pagani restant quotcumque uxores solvere et alere valent, tot sibi parant emendo, nec tamen multi duas, admodum pauci tres ha-

---

23) Chronicon p. 72. squ.

24) C. W. Müller l. c. p. 31. *Georgi*, Bemerk. einer Reise in Russ. Reich im Jahre 1772. T. II. p. 842.

bent. Neque a parentibus puellam sponsus petit, sed disertus quidam, ut apud Fennos, internuntius (*Puhe-mies*); qua in re sponsae voluntas nulla admittitur. Olon autem XXX, nonnusquam L et usque C rubelis valet; cui aequale pater dote filiam ornat. Consummato ita negotio, sponsi, alterum alter tum primum videntes, commutant annulos et matrimonium conficiunt.

Similem apud *Morduinos* usum vigere, testatur *Lepechin* 25). Plenum patris in liberos jus; qui cum uxorem filio dare cupit, internuntium, in *pretio sponsali* (*Kalym*) statuendo callide instructum, mittit; rei vero, diserto nuntii ore ita compositae, sponsis nihil innotuit. Sunt etiam, qui admodum jam adultos liberos tali modo despondeant. Raro autem VIII s. X rubelos *Kalym* excedit, unde gentis hujusce capimus paupertatem. Reluctantem et lacrimantem sponsam sponso tradunt parentes, lupo agnum se dare dicentes, quo iniqua uxorum sors non inepte videmus indicari. Nam et uxores invisae et quos alere non poterant liberos vendere, apud *Morduinos* quondam solitum comperimus. Neque polygamia paganae fidei adhaerentibus incognita;

---

25) l. c. T. I. p. 104 squ. Cfr *C. W. Müller* l. c. p. 49 et *Georgi* l. c. T. II. p. 857.

quos quidem, nisi inopia rerum, nihil impedit, quominus tres uxores capiant. Inopes vero, quibus ad pretium solvendum bona desunt, omnem adhibent operam, ut uxorem sibi auso quodam furtivo *vi eripiant*.

De *Votis* seu *Votiacis* similia fere refert *Rytschkow* 26). Puellam isti ambientes, more majorum, quantum pretii (*Jerdun*) pendere debeant, pacto antea stipulantur. Ac etiam *Falk* 27), *Votiacos*, non solum paganos, sed christianos quoque, uxores *emere* asserit. Ac pagani quidem duas vel tres sibi comparant pretio, quarum utraque, prout speciosa habetur doteque parciore aut opulentiori ornatur, V et usque L et LX rubelorum, partim pecuniis, partim armentis solvendorum, constat. Aliter, cum sponsae *vi auferuntur* 28), res agitur, ubi iter a paterno ad futurum mariti domicilium virgines non usque integrae perficiunt.

---

26) *Rytschkow*, 'Tagebuch üb. seine Reise durch verschied. Prov. des Russ Reichs 1769—1771. Übsz. p. 169, 170.

27) l. c. p. 457, 458. Emtionem uxorum hodie quoque solitam affirmat *Castrén*. Vide H:fors Morgonbl. 1842, N:o 71.

28) "Bey den Tscheremissen und überhaupt allen Völkern, die Weiber kaufen, am öftesten aber

Syrjaenis eadem ac *Votiakis* instituta esse et mores, *Falk* 29) affirmat. Quo autem modo feminam *Syrjaenus* oppressam tenet et vexat, in commentariis suis itinerariis edocet *Castrén* 30). Etenim sponsa, in celebrandis nuptiis, moestam cantare fertur elegiam 31), qua sponsi praesidium lacrimis implorat, rogans, velit miseram ejus levare conditionem eamque in matrimonium conducere. Quo vero pressius servam se marito et subditam fateatur, eidem vestimenta detrahere, prima nocte, sponsa cogitur.

Tschuwaschi 32) ore internuntii puellam nuptiis ambiunt. Hic de *pretio* solvendo (*Golon Oksi*) deque dote scrupulose paciscitur. Solitum puellae pretium XX interdum L rubelis continetur; nonnullae, eaeque formosissimae, LXXX

---

bey den Wotiaken, ereignet es sich, dass arme oder abgewiesene Liebhaber ihr Mädchen *rauben*. Sie kommen mit einigen handvesten Spiessgesellen des Nachts unversehens, nehmen das Mädchen vom Lager, setzen es auf ein Pferd und jagen davon." *C. W. Müller*, l. c. p. 56.

29) l. c. p. 458.

30) *H:fors Morgonblad* 1844, N:o 18.

31) *Cujus exempla* IV, dolore abundantia et pietate, *Fosterl. Album* T. III. p. 56 squ. exhibet.

32) *Georgi*, l. c. T. II. p. 852. Cfr *C. W. Müller*, l. c. p. 40.

stant; aliae V aut X rubelis venum dantur. Amphoram quoque vini adusti melisque libram insuper addere mos jubet. Dos pretio aequalis fingitur. Annuli commutantur.

Vogulos uxores emere, Georgi 33) commemorat. Quos quidem plures in matrimonium ducere mulieres, inopia, non usus, vetat, neque religio. Scrupulosissime apud eos in pretio constituendo suum quisque emolumentum urget; quippe qui nec vestimenta, neque nuptiarum celebrandarum sumtus alteri alter sponte condonat. Nempe in hoc commercio summam rei consistere, ex eo capimus, quod post institutum pactum nuptam sponsus secum statim domum ducat. Pretium vero XXV rubelos non excedit.

Ostiaci 34) iisdem fere ritibus ac ceteri matrimonia conciliant. Internuntii (nam adesse feruntur plures), puellam a patre petentes, nihil gravius agendum putant, quam ut minimum statuent *pretium* levissimumque. Pariter autem

---

33) l. c. T. II. p. 597. Cfr *C. W. Müller*, l. c. p. 67 et *Lepechin*, l. c. T. III. p. 15—22.

34) De his praesertim *I. B. Müller*, *Das Leben und die Gewohnheiten der Ostiaken (Webers verändertes Russland)* Francf. et Leipz. 1738, p. 196, 197. Cfr *C. W. Müller*, l. c. p. 79.

patri nihil cordi magis est, quam ut filias sibi in lucrum vertat, quod possit, maximum. C igitur rubelis venum dari filiam hic statuit; illi non recusant. Tunc vero isti, ne nimis vincantur postulatis, quid sponsus dabit enumerant; videlicet scapham ejus XXX, canem XX rubelorum e. s. p. immodice aestimantes. Qua fraude potius quam mercatu satisfactis omnibus, mittendae tandem puellae tempus pater instituit. Hunc filias quoque jam teneras a suis ad alienos emitte, quo futuro maritorum imperio facilius aduefiant, *I. B. Müller* contendit. Idem dos apud Ostiacos dari negat, quam tamen alii in usu esse referunt. Atque ne secula quidem oppressis Ostiacorum feminis levamentum tulisse, queritur *Castrén* 35). Nam filiam hodie quoque, modo ingravescente pretio 36), Ostiacus venditat. Multi vero connubii petitores quas solvere nequeunt, furto *eripiunt*. Indigna ceterum feritate vexari, verberari, molestissimisque negotiis onerari ibidem feminas, justo fastidio idem auctor fatetur.

---

35) H: fors Morgonbl. 1845, N:o 88.

36) Quod ibidem C sive CCC rubelis pecuniarum, additis equo, vacca, tauro, vestis particulis VII aut VIII, farinae pondere et vini amphora adusti, consistere dicitur.

Inter *Samojedos* et Fennos intercedere consanguinitatem, (quam plane negarunt antea multi) idem peregrinator noster indefessus, linguarum affinitate fultus, in aprico protulit. Polygamiam ab illis non respui, discimus; modo ut primae uxoris quasi major sit et praestans auctoritas 37). Internuntii ope sponsalia componere, mos est; *venalis*, ut apud ceteros, ita apud *Samojedos*, sponsa. Quam quidem summo, quoad procedi potest, mox pretio taxari, tum vero, instante internuntio, leviori legimus collocari. In ceteris magis humana, quam apud *Ostiacos*, feminas tractandi ratio. Interea neque heic mariti imperium mitissimum ex eo comperimus, quod *vincire* sponsam, sponso tradendam et acriter reluctantem, *Samojedi* ferantur. Cui argumento rumorem, quem nuper increbuisse refert *Castrén* 38), quendam scil. hujus gentis nomadum emtam *comedisse* uxorem, addere liceat.

§. 5.

Jamjam a vastis in orientem et septemtrionem vergentibus Asiae partibus nos convertimus,

37) H:fors Morgonbl. 1843, N:o 54. Cfr N:os 62,

75, 76 et C. W. Müller, l. c. p. 282, 283

38) Morgonbl. 1847, N:o 28.

sciscitantes, quatenus apud proximas Fennisque maxime affines gentes, Lappones scilicet et Estonas, feminarum conditio quaeque matrimonia quondam viguerint. Et *Lappones* quidem polygamia nunquam usos esse, apud *Schefferum* 39) Tornaëus affirmat: an jure, dubitare liceat, dum ceterae eorum consuetudines pleraeque orientalem indicant originem. Nam plenam patris filias collocandi potestatem heic reperimus; tum etiam in sponsalibus statuendis tam scrupulose agitur, quid dabit sponsus quidque dotis loco accipiet, ut, etiamsi *pretii commerciorumque* nomina nullibi adhibeantur, in mitiore forma rem manere, quisque videat 40). Solent etiam Lappones in annum et diutius proci operam exigere gratuitam; de quo ritu vere orientali plus infra memorabimus. Vi autem sponsas abstulisse Lappones, indicium nullum nobis innuit. Ceterum duram sexus muliebris tractandi

---

39) "Polygamiam et divortium nunquam audita sunt inter Lapponas, neque tempore paganismi, neque post," *Joh. Schefferi* Lapponia p. 294.

40) "In einigen Gegenden wird der Heyrathskontrakt so genau, als immer ein *Kauf* eingerichtet, obgleich die Anfrage sehr hochtrabend klingt." *C. W. Müller*, l. c. p. 11. Cfr *Scheffer*, l. c. pp. 278—286 et *Gottlund*, l. c. p. 176, 177.

rationem et exclusae quondam sanctorum locorum aditu feminae 41) et sponsae in nuptiis perficiendis acriter reluctantes testari videntur.

Apud *Estones* quondam polygamiam haud insolitam documenta tradunt. Quos a fide christiana deficientes, "recepisse uxores suas, tempore Christianitatis suae dimissas" (sc. plures) chronicon vetus livonicum 42) affirmat. Neque minus certe, *Estones* suas quondam *rapuisse* spon-
sas, constat: modo invite et inique id facinus non usque tulisse raptas, observandum est. Quamobrem, quicumque, invitis parentibus, puellam sustulerit, eundem capite plecti; sin autem conscii parentes, in matrimonium conduci raptam; ex lege quadam antiqua colligimus 43). An uxores *emerint* *Estones*, nullibi certo vidimus testimonio indicatum. Interea quae in jungendis sponsalibus hodie vigent consuetudines, late-
re in se pristinorum commerciorum memoriam,

---

41) Scheffer, l. c. pp. 199, 200.

42) *Origines Livoniae* ed. Gruber, p. 155. Cfr l. c. p. 178.

43) *Willigerod*, Geschichte Esthlands; Reval 1830, p. 9—12. Cfr *Kruse*, Urgeschichte des Esthnischen Volksstammes etc. Moskau 1846, p. 30, 31. Praeter opinionem manca antiquarum consuetudinum notitia ex hoc opere colligitur.

non usque negant. Etenim nisi internuntii ope Estones puellam non ambiunt; nec sine donis a proco praemissis sponsa collocatur; neque ante nuptias celebrandas haec sponso datur conspicienda; neque omnino in hac re desponsae voluntas admittitur. Quare sua quondam, simulatque ceteri, ita etiam Estones emendo confecisse matrimonia, vel verisimile est. Jam vero cito obsuluisse hanc consuetudinem, et ex silentio carminum et ex mitiori, ut apparet, feminarum apud Estones conditione capimus; quas etiam, exclusis maribus, haereditatis interdum participes 44) fuisse, legimus.

§. 6.

Itaque vasta terrarum spatia rapide per-
 illustravimus; cunctas plagae borealis nationes,
 Fennis vicinas aut consanguineas, prout permi-
 serunt spatii angustiae, testes citavimus; suspi-
 ria sexus debilioris per totam orbem septemtrio-
 nalem personare audivimus. Imo ubique fere vi
 oppressam, arbitrio maris subditam, molestiis ve-
 xatam, venditam, emtam aut vi furtive ereptam
 invenimus feminam; qua morum feritate plerique
 populi, fennicae originis, hodie quoque foedan-

---

44) Willigerod, l. c. pp. 14, 15.

tur. Vicina autem vicinis, propinqua propinquis influere, nemo nescit; quare Fennos olim humanitatis ac mansuetudinis solos inter tantam gentium frequentiam cultores exstitisse, ne suspicari quidem, eo minus statuere, ratum habemus. Maxime autem de matrimoniorum jungendorum ritibus, quales apud ceteros Fennorum propinquos, tales apud majores nostros viguisse consuetudines, existimandum est. Ne vero ultra Fenniae fines quaerere videamus quae intra easdem requirenda sint, carminum praesertim documentis, quae ad haec referenda sunt, quaeque rerum antiquarum certissimi testes restant, usi sumus.

Polygamiae quondam apud Fennos argumenta, nisi Estonum aliorumque exempla consanguineorum, hucusque nota sunt nulla. Singularis autem momenti nobis visa sunt quae de hac re epicorum carminum collectio *Kalevala* innuit. Fertur enim 45) percelebris heros Fennorum et vates Wäinämöinen eo modo puellam ambire:

”Oisiko minulle neittä

Ikuseksi puolisoksi,

Kainaloiseksi kanaksi,

Siani lewittäjäksi,

Paniaksi päänalaksen”?

---

45) *Kalevala*, XI: 373—377, 387—391.

i. e. sitne mihi virgo *in perpetuam consortem* ducenda, pullus amplexui meo etc. Cui iisdem utique verbis puella, voto ejus se satisfacere velle, negat. Eodem dicendi modo (ikuseksi puolioksi) Pohjæ matrona utitur, cum filiam inclyto Ilmarini collocasset 46). Eadem filia alio loco 47) Ilmarini dari dicitur "*ikisopuksi*", i. e. quæ in concordia cum marito semper vivet. His non male convenit "*Iki puolen istujaksi*" i. e. ad latus (ejus) usque assidens 48), quo sororem se Wäinämöini despondisse dicit Joukahainen. Quæ quidem effata — si modo rationem in iis et sensum inesse concedamus — affirmare videntur, fuisse etiam *aliud* matrimonii jungendi modum, quo non in perpetuum, sed ad incertum tempus uxores sibi Fenni duxerint. Sin autem ad concubinas potius quam ad polygamiam hæc referre placeat, aliud exemplum citare liceat, ad nostram sententiam affirmandam gravius. Etenim Lemminkäinen in Pohjolam, virginis ambiendi causa, iter instituente, pristina quaedam uxor domi remansisse dicitur 49):

---

46) Kv. XII: 211.

47) Kv. XV: 47.

48) Kv. XXX: 201; lectio scil. varians.

49) Kv. VIII: 7—10, 235, 236.

"Oli ennen naitu nainen,
 Ennen ostettu emäntä,
 Koissa lieto Lemminkäisen,
 Kaukomielen kartanossa";

i. e. fuit antea] nupta mulier, antea emta matrona, in domo impavidi Lemminkäinis, in aula procul abire cupientis. Et quidem confitendum est, heic non clare enuntiari, utrum Lemminkäinis uxor fuerit, an forte alii cujusdam: si vero illius, — ut revera indicat laudatae mulieris cum matre herois consortium familiare — tum illum *duas* sibi uxores ducentem et polygamia uti cupientem videmus. Ne autem quis credat, *repudiata* altera uxore, alteram petere potuisse Lemminkäinem, repudiatam in domo pristini mariti certe non remansisse, observare sufficit. Qui vero insuper Lemminkäinis in carmine XVIII:vo commemoratos amores animo revocat, is heroem plures uxores duxisse facilius credat, quam una se sentiisse satisfactum.

Ideoque polygamiam majoribus nostris haud ignotam fuisse, ex his conjicimus. Videtur autem hocce institutum orientale ab ingenio populari jam cito respui 50), quo fit ut nullam, nisi allatam,

---

50) *Gottlund* (Otava, T. I. p. 92) Fennos monogamiam ("yksinheimisuus") praetulisse, proverbiiis affir-

hujus rei mentionem carmina faciant, neque alibi, quantum nobis innotuit, ejusdem indicia reperiri possint.

§. 7.

Neque *raptarum* apud Fennos virginum exempla prorsus desunt. Singulare hujus facinoris specimen, in carmine inscripto *Neien roswo* 51), i. e. raptio virginis, lyricarum poematum collectio reddit *Kanteletar*. Kullervò, Kalevae filius, vir summae libidinis et arrogantiae, per lucos Wäinölæ equitans, chorum ibi conspicit ludentium virginum, quarum pulcherrimamprehendit et in deserta secum ducit. Quod cum puellae mater comperisset, filiaeque vocem procul querentis audiisset, summi numinis implorat vindictam, quibus adnuens precibus Ukko, pater omnipotens, aheneis sagittis raptorem necat.

Istum Kullervonem, cujus in Kalevala et *Kanteletar* enarrata facinora singularem cyclum constituere videntur, odio miro ac fastidio musa fennica prorsus tractat. Cunctis hic excellit

---

mat. Certe etiam, si tempore occupationis suecanae polygamia usi essent nostri, inter alia paganorum flagitia hoc etiam bullae papales enumerassent.

51) *Kanteletar*, T. III: 22, Cfr Ktr I: 156.

flagitiis, quae utut turpissima et maxime detestabilia respuit fugitque genius fennicus; nimirum sanctissima violat Kullervo, piissima offendit; nil humani neque divini respiciens, scelus, contumaciam, exitium usquequaque secum portat. Ne igitur miremur, eundem, cujus in effigie, quasi in speculo difformi, turpia et scelerata omnia, caedes, perfidiam, impietatem, incestum, musa congeffit 52), raptione quoque virginum diffamatum reddi. Atque sicut Lemminkäinen, quem versuta ironia musa popularis saepe irridet, suo exemplo 53) libidines (et forte ipsam polygamiam) invisas reddere, modo vidimus; ita Kullervonem suo exitio reprobare potius, quam probare, raptionem, suspicari liceat. Quare virgines rapiendi consuetudinem, sive usu, sive exemplis, Fennis antiquitus notam, vetustorum carminum condendorum tempore, et obsoletam et vel maxime detestandam visam esse, ex his capimus. Quae autem pluribus locis de sponsis in servitutem allatis 54) carmina canunt, poetico

---

52) Cfr de his Kv. XIX. Ktr T. III: 19, 22. *To-pelius*, *Wanhoja Runoja* etc. T. I. p. 38 squ.

53) i. e. suo exitio et pernicie, quoniam omnia ejusdem ausa temere incepta infelicem habebant exitum.

54) "Wiehänpä orjuutehen", ut queruntur carmina.

dicendi modo, quo paterni domicilii otio molestiae conjugii opponuntur, censemus tribuenda.

§. 8.

Quemadmodum sponas quondam vi auferre Estonibus placuit, ita majores nostri suas sibi uxores conciliasse videntur *emendo*. Permultis enim carminum locis virgines, uxores, matresfamilias *emtae* ac *venditae* obveniunt. Sic carminis vetusti fragmentum, a celeb. Porthan allatum 55), puellam fingit quaerentem, quidnam pater suus domi egisset; cui respondisse fertur sponsus: "*myöskendeli tyttäriä* (filias vendidit)." Quaerenti iterum puellae, cui esset vendita ("kellen myötihin minua?") hic, mihi, ait, tu vendita fuisti ("sinä myötihin minulle"). Tunc illa rogante, quantum pretii dedisset sponsus, hic dona patri, matri, fratri, sorori e. s. p. perpendita enumerat. Puella vero increpat: "*wähempäs hywästä annoit, pikkuruisten kaunihista,*" i. e. parum sane pro praestanti dedisti, pro pulchra exiguum.

Kalevala praesertim ejusmodi effatis abundat. Emtam in domo Lemminkäinis uxorem

---

Ktr I: 138, II: 155; Kv. XV: 69 squ. et alibi saepissime.

55) Chronicon p. 69, 70. Reperitur in Ktr III: 21.

("ennen naitu nainen, ennen ostettu emäntä")
 jam commemoravimus. In carmine XI:mo 56)
 soror Ilmarinis fratri objicit, se iter praeparan-
 tem domi cunctari, dum interea Wainämöinen
 virginem ambit Pohjae formosissimam, "saoi-
 markoin *maksettusi*, tuhansin *lunastettusi*," i. e.
 centum marcis pensatam, mille (scil. marcarum
 pretio) persolutam. Idem dicendi modus in
 carmine XVI:mo 57) obvenit, ubi post peractas
 nuptias festus in domum reditus celebratur. Quod
 quidem epitheton, nulla alibi mentionis facta men-
 tione, in laudem potissimum ac veluti summi
 pretii norma insertum putamus. Pluria autem
 exempla mox infra adjungimus.

His permulta in *Kanteletar* carmina con-
 veniunt. Sic Tom. I: 156 queruntur familiares, a
 suorum consortio ablatam esse, i. e. colloca-
 tam, filiam:

"Otti tuo omenan meiltä,

Wiettelä ween kalasen,

Petti pienillä rahoilla,

Hopehilla houkutteli;"

i. e. pomum nostrum ille abstulit, piscem secum
 duxit, exiguis pecuniis (puellam) decepit, argen-

56) Kv. XI: 178, 179. Cfr *Topelius* l. c. T. II. p. 8.

57) Kv. XVI: 132—135.

teis illudit eam. T. I: 133, sponsum pronuba hortatur, ut modo nuptam uxorem bene habeat et tueatur;

"Et hän raahi raukaistasi,

Etkä henno hertaistasi,

Rahan paljon pantuasi,

Enemmän luettuasi;"

i. e. noli vexare miseram tuam, non is es, qui amicam male habeas, tantis pensatam pecuniis, pluribus persolutam.

Addere liceat proverbia, quibus emtionem virginum probat *Gottlund* 58): "Tallissa on hewoisen-kauppa, Neijon nelis-nurkaisessa" (in stabulo equi emuntur, in cubibiculo virgines); "Kanan kauppa on orren alla, Neijon nelis-nurkaisessa" (sub culmine, i. e. in gallinário, emuntur gallinae, etc.); "Tamman kauppa tanhualla, neijon nelis-nurkaisessa" (in vico equa emitur etc.). Idem testatur, in quibusdam remotioribus australis Fenniae partibus jam nunc quaerere solitum esse: "joko hän on naiman-kaupoissa?" i. e. hicne puella emenda occupatus est? Quare significatur quod puellam ambire vulgo dicimus.

Ecquidem in tanta dicendi formularum frequentia, huc pertinentium, sat paucas protulimus.

alias complures mox infra addituri. Verum etiam ex his putamus idem, quod tot exempla gentium testantur, affirmari. Haec enim singularis dicendi formula (virgines vendere, sponsas emere) unde sermoni populari affluerit, nisi ex resonante pristinorum morum memoria, vix explicari potest neque intelligi. Accedit ad hanc summa comparationis vis, qua ne dubium quidem restare videtur, quin suo tempore Fenni, utut aliae gentes propinquae ac vicinae, uxores emerint. Quod quibus ritibus factum sit, statuendum non est, modo, partim ex carminibus, partim ex allatis exemplis conjiciendum. Et quidem internuntii ope puellam quondam petitam esse, ut nunc etiam apud nostros mos jubet, verisimile est. Tum non parentes solum, sed fratres, sorores, affines omnes et familiares sponsae, donis a sponso datis satisfaciendos esse, ex veteri carmine "Kalevalan neiti" 59), vetustissimo forte hujus rei documento, comperimus. Neque incommode ipsum linguae nostrae vocabulum *kihla*, quod hodie desponsionem, sponsalia significat, e supra allato vocabulo *Kalym* (pretium sponsale) derivari potest. Utrum vero statim post persolutum pretium, sicuti

---

59) Ktr III: 21, supra etiam allatum.

apud Vogulos aliosque mos est, an post interval-
lum temporis, ut apud Votiacos, sponsam spon-
sus secum duxerit, quaerendum est. Multis re-
vera ambagibus sponsum retineri, priusquam ei
tradebatur nupta, ex XV:mo carmine Kalevalae
capimus. Idem forte innuit singularis iste mos,
quo, testante Kalevala 60), summi ac fortissimi
heroes, pro obtinenda quam petierant uxore,
specimina quaedam virtutis ac fortitudinis, eadem-
que periculosissima, edere cogebantur. Quae
quidem res gestae, modo ut poeticam exuant
licentiam ac intemperantiam, nihil aliud signifi-
care videntur, ac usitatas hodie quoque apud
Lappones 61) operas proci, socero debitas gra-
tuitas. Summis honoribus advenientem exceptum
fuisse procum, enarrat Kalev. carmen XIV.
Nuptias autem, summa et sumtuosissima pompa
in domo parentum sponsae celebratas, XIII et
XIV carmina ejusdem epos sat effuse describunt.

Nec cerevisia tunc deerat, nec mellis potus,
neque caro bubula, neque alius cibus, simplici-
ter, at copiosissime praeparatus. Aderant etiam,

---

60) Vide specimina Wäinämöinis: Kv. III: 32 squ.
55 squ. Lemminkäinis: Kv. VII: 10 squ. 494 squ.
580 squ. Ilmarinis: Kv. XII: 8 squ. 40 squ. 63 squ.
Praeterea de Sampo fabricando cfr. carmm. II et V.

61) Vide supra pag. 22.

solennium illustrandorum caussa, summi ac celeberrimi poetae, quibus certare canendo atque praesentium omnium, inprimis vero parentum, desponsae, proci ac internuntii, laudes efferre injunctum erat 62). Solennibus ita per multos dies celebratis, reditum procus praeparat, recens vero nupta, matris admonitionibus multis instructa consiliisque, paternum domicilium aegro animo relinquit, querens in latibulo ursi se exsistere malle, quam in traha mariti. Redeuntes vero, magna cum frequentia hospitem, in domicilium proci socera eximiis honoribus recipit, suntque et ibidem festi dies, convivia, cantus ac laudes familiarium omnium diserto ore poetarum celebratae 63).

§. 9.

Sin autem, ut modo indicavimus, suas quondam uxores Fenni emerint, mirum nobis visum est, in tam effusa sponsalium nuptiarumque descriptione, *emtionis* aut pretii persoluti mentionem fieri nullam. Et quidem supra jam observavimus inconsequentiam, qua, et in allato carm. XV et alibi, *emta venditaque*, nullo ejusmodi pacto praemisso, formosa filia Pohjae appellatur. Ex

---

62) Kv. XIV.

63) Kv. XV, XVI.

quo tamen discrimine, ipso carminum genio duce optimo, haud difficulter salvi evadere speramus.

In eodem carmine XV filiae recens nuptae tenerrimas curas ac admonitiones mater praebens, loquitur 64):

"Mene nyt myötä, myöty neiti,

Kanssa kaupattu kananen;

quae autem verba (scil. myöty, kaupattu) mox ita explicat:

Kun olit rakas rahalle,

Käpäs kättä antamahan,

Kiewäs kihlan otantahan;"

i. e. "vade, bis vendita virgo, emte etiam pulle, quia pecuniarum amans, quia ad manum condonandum propensa, quia ad donum sponsale accipiendum celeris fuisti." Ex quo jam evidenter apparet, in ipso dono sponsali solvendo et accipiendo allatam saepe emtionem consistere. *Emere* virgines tum non aliud indicare videmus, ac virginem sibi *sponsam collocare*; *vendere* idem valet ac *despondere*. Idcirco autem puellas vendendi et emendi morem nusquam, nisi nomine, exstitisse, nullo modo conjiciendum est. E contrario, quod tot antiquitatis documenta urgent, id hoc etiam argumento credimus affirmari.

---

64) Kv. XV: 48—52.

Nempe carminum condendorum tempore *obsoletam* jam atque insolitam emtionem, re sublata, nomine adhuc vigere, ex his capimus. Atque ne obsoletam tantum, sed etiam invisam, diffamatam, vulgari opinione recusatam. Cujus opinionis exempla adsunt plura.

Sic in carmine Kalev. XI filiam mater admonet, ut inter amatores duos eligat locupletiorrem navique multas apportantem pecunias. Filia autem respondet (65):

"Eipä meitä ennenkänä

Ei ole myötynä rahoin,

Ain' on ilman annettuna

Urohille pyytäwille,

Miehille anowaisille" etc.

i. e. nequaquam nos antea pecuniis venditae sumus, heroibus virisque petentibus semper sine pretio sumus collocatae. — Hoc effatum duplicis momenti est. Primum enim de puellis pretio despondendis quasi de re jam dudum obsoleta agitur, cujus ne memoria quidem tunc restiterit. Tum etiam indignationem, qua speciem emtionis venalitatisque puellae a se avertere studebant, haec verba evidenter produnt. — Convenit his quae in carmine inscripto "Wienan neiet" dicitur (66):

65) Kv. XI: 352—358.

66) Ktr III: 20 vv. 39—44.

"Ei niitä (sc. virgines) tukulla myöä,
 Eikä kansoin kaupitella;
 Tukun myöähän oravat,
 Revot kansoin kaupitahan;
 Neiet yksin annellahan,
 Eikä aina yksinkänä;"

i. e. non fasciatim venduntur virgines, nec emuntur conglobatae; fasciatim venduntur sciuri, conglobatim vulpes emuntur; singulae dantur puellae, atque ne singulae quidem usque. — Ubi etiam sensus contrarius vocabulorum *myöähän, kaupitahan*, quae ad bestias referuntur, et *annellahan*, quod veram desponsionis formam indicare videtur, observandus est.

Alio demum loco 67) (ne prolixiores simus, quam res exigat) in specioso carmine "Elinan surma" nobilis Ieques Claudius Kurck domum Elinae fertur adiisse, temere interrogans: "Onkos teille neittä myyä, piika pietty minulle (suntne vobis venales virgines, puella mihi servata?)". Cui datur responsum:

"Ei neittä mäellä myyä,
 Panna kaupan kartanolla;
 Hewot myyähän mäellä,
 Luukawiat kartanolla;"

---

67) Ktr III: 8: vv. 20 squ.

i. e. "non in colle virgines venum dantur, neque emuntur in area; in colle venduntur equi, in area ungulati." Eo autem modo cum comperisset eques, quod in hac domo puellam honeste ambire mos juberet, petita precibus virgo in matrimonium postea ei conceditur.

§. 10.

His igitur consideratis ac diligenter comparatis, et vendidisse quondam filias et emissee uxores Fennos, tum vero postea, emtionis nomine, desponsatas fuisse virgines, certum est. Et quidem haec morum commutatio quomodo effecta sit, ex pretio solvendo maxime est conijciendum. Antiquissimo videlicet tempore, ubi Fennorum "miram feritatem" testatur Tacitus 68), de *Kalym* (kihla) stipulando non minus scrupulose forsitan, ac hodie Ostiaci, majores nostri paciscebantur. Tunc temporis sponsalia commercium, socer ac proculus mercatores, uxor merx, connubium servitus, femina autem omnino serva erant. Interea, labentibus se-

---

68) *Tacitus*, de *Germania*, cap. XLVI. Laudata haec descriptio singulari modo iis convenit, quae de Samojedis deque Ostiacis ferunt hodierni, quare rem etiam Fennorum domesticam eorundem illustrari exemplis, sumsimus.

culis magisque ad humanitatem excultis moribus, amore, pietate ac cantu impulsu, feminae tandem auctoritatem praesidiumque Fenni concesserant. Tum vero quam pietate colere didicerant, eam pretio emere, inhonestum rebantur. Itaque in *dona* sponsalia, specie spontanea, reapse autem debita, pretium commutatum est. Simul specimina, quorum jam mentionem fecimus, sponsalia, indicare videntur, debuisse socero procum, per annum aut diutius, operam gratuitam: monumentum, sine dubio, antiquitatis, ubi pater (patrisque loco socer) filiarum dominus erat ac arbiter. Sensim consuetudo haec minui coepit et hodie apud Lappones tantum reperitur. *Dona* autem a sponso solvenda, quo longius in humanitatem Fenni procedebant, eo magis facta sunt voluntaria. Ut nunc etiam sua exhibet munera sponsus; at quanta et qualia sint exhibenda, mos statuit.

Vendi simul et *dote* ornari posse filiam, Tschuvaschorum exempla docent. Silent de hac re carmina nostra. Ex quo silentio, dotem apud Fennos quondam dari nullam, concludere, an inconsulte? Dos si filiae collocandae concessa fuerit, ratio non est, cur in copiosa sponsalium atque nuptiarum descriptione Kalevalae (XII—XVI) dotalia munera enumerare carmina prorsus neglexerint. Jam vero dudum et *dote* filias nunc ornari,

et multa sumtuosaque munera in celebrandis nuptiis sponsam largiri familiaribus, notum est 69). Quam quidem consuetudinem, emtioni sponsali plane contrariam, christiana in Fennia fide antiquiorem esse, nihil indicat.

§. 11.

Idcirco in hac re duo praecipue aeva discernenda esse putavimus: alterum antiquius, ubi suam quisque uxorem emebat pretio; recentius alterum, ubi donis, magis minusve voluntariis, sponsalia instituebantur. Morum ista commutatio quemadmodum cum feminas tractandi ratione cohaeret arcissime, simul innuimus. Ne igitur mirerur, in carminibus quoque, sive antiquiora sint, sive recentiora, duo haec aeva sua quodque monumenta protulisse. Sic carmina vetusta, quae 'jauho-runot' dicuntur 70), quaeque ad levandum laborem frumenta pinsendi cecinerunt mulieres, molestissimi operis fastidio referta sunt. Pari con-

---

69) Hunc usum afferens *Porthan* (Anmärkn. etc. p. 20) addit: "Detta var kanske en af orsakerne, hvarföre man hos detta folk (sc. Fenni) ej finner spår till egenteligt månggifte." Quod argumentum parvi momenti esse videtur.

70) Quorum sex refert *Ktr* III: 132—137. "Kiwi on suuri, orja pieni", queruntur carmina.

silio femina, praesertim nupta, saepissime *orja* appellatur, i. e. serva, et vita conjugialis *orjuus*, i. e. servitus 71). Ita etiam multa proverbia 72) et exempla carminum 73) praestantiam sexus masculini feminasque contemtas ac inferiores habitas produnt.

Attamen nos, cum supra (p. 11) carminum testimonia, prout sortem feminarum mitem depingentia, attulimus, id non sine jure fecisse remur. Sunt enim hujus rei tot documenta haud ambigua, ut ea breviter exponere difficilius, quam requirere sit. Meminisse liceat summam matrisfamilias auctoritatem, sceptrumque, quod pluribus locis eadem tenuisse fertur, domesticum. Ita matrona in gratulatione solenni prae ceteris omnibus prima nominatur 74). Omnia matronae tamquam optima laudantur 75). Divina etiam numina, quae summa hominibus largiuntur bene-

---

71) "Niin tytär isän kotona, kun kuningas linnasansa, Niin miniä mieholassa, kun wanki Wenäehellä." Kv. XV: 69—72.

72) Cfr *Otava*, I. p. 176; *Sanalaskuja*, p. 509 etc.

73) Cfr Kv. XI: 285 squ. XXVIII: 248 squ. et per multa loca in Ktr.

74) Cfr Kv. XVI: 188, 189. XIV: 314.

75) Kv. V: 178, 179. VII: 320, 321.

ficia, matronae apellantur 76). Longe lateque fama divulgatur matronae 77). Omnia haec curat negotia domestica 78), omnia moderatur et subinde imperat 79), quare non sine ratione forsā *ipsa* ("itse Pohjolan emäntä") rem peregrisse dicitur. Quae cum tali modo plenum fere tenet imperium domesticum, neque in genero eligendo patris herique consilium admittit 80). Neque puellarum, libero arbitrio sponso eligentium, exempla desunt 81).

Summa erat erga matrem liberorum pietas. Cujus auctoritatem non filiae tantum, quas maternis parere consiliis ipsa natura jubet, sed filii quoque, fortissimi viri, maxima obsequentia venerati sunt. Cunctis fere Kalevalae heroibus suadens, temperans, praemonens mater usque amantissima, velut numen benignum, ad latus adest. Fausta et felicia iis omnia succedunt, qui matris consiliis obtemperant; infausta et exitiosa spernentibus 82). Unus omnium et sum-

---

76) Vide Kv. VII. et alibi saepius.

77) Kv. XII: 232.

78) De quibus pulcherrime canit Kv. XXXI: 284—297.

79) Vide Kv. II, XI, XII, XVII pluribus locis.

80) Kv. II, V, VII, XII, XX.

81) Kv. III, V, XI, XXI.

82) Meminisse juvat Lemminkäinem, qui. quoties

mus quidem, Wäinämöinen, matre caret; unde forsam jam ab initio *solus* (yksinen) vocatur. Idem, quomodo ad beate vivendum feminea consuetudo necessaria est, pulchre indicat. Quem nec sapientia neque eximiae laudes consolantur; sortem deplorat, rejectos luget amores, donec ex luctu oritur cantus et dulce doloris lenimentum Kantele fit. — Graviori vel turpiori contumelia nemo affici poterat, quam si "matrem tetigisse, parentem vexasse" arguebatur 83). Imo etiam magici, ubi incantamentis malum avertere studebant, vitia se mali (sc. genii) matri ejusdem enuntiuros esse, fortiter minabantur 84).

Addere his liceat: filias modo nuptas, flagranti matris ac paterni domicilii motas desiderio 85); maritum uxoris morte vehementer afflictum 86); fratrem sorori amantissimum 87);

---

materna monita fallit, infausto eventu afficitur. Cfr Kv. VI, XVII, XVIII. Graviter postea (XXIII) objurgatur: "Woi sie lieto Lemmin pojka, pettelit oman emosi" etc.

83) Kv. VI: 263, 264.

84) Kv. IV: 244 squ. X: 161 squ.

85) In Kv. et Ktr saepissime.

86) Kv. XX.

87) Kv. XI, XXXI.

pari modo sororem fratri 88) et sorori sororem 89) benignissimas; denique pulchrum istud humanitatis exemplum, quo 90) procum mater hortatur, ne pristina maritorum saevitia, sed consiliis potius ac mitissimis admonitionibus castiget uxorem corrigatque. Quibus omnibus consideratis, feminam jam tum in honore habitam ac mite omnino tractatam fuisse, sat evidenter probari, nos quidem non possumus non pro certo affirmare.

§. 12.

Eo autem modo simul controversiam, quam inter opiniones meritissimorum historiae conditorum ac testimonia carminum interesse, supra (p. 5) observavimus, simpliciter et facile componi, credimus. Nam ex hac nostra disquisitione, quaeque sit, et manca forsitan et certe imperfecta, consequi putamus:

1) Uxores quondam Fennos *emisse*; an etiam *rapuisse*¹, non liquet; *polygamiam* iis haud incognitam fuisse, verisimile;

2) labentibus seculis emtionem puellarum obsoluisse ac, mutato in dona pretio sponsali

---

88) Kv. XI.

89) Kv. XXXI.

90) Kv. XV: 297—332.

(Kalym in kihla), uxores tandem petiisse Fennos
atque per sponsionem sibi conciliasse;

3) pari ratione feminas quondam dure habitas et contemte, auctoritatem honoresque postea esse assecutas;

4) atque hanc morum in humaniora commutationem jam carminum condendorum tempore epicorum — i. e. aevo ante occupationem suecanam proximo — invaluisse.

Quod igitur de misera conditione in Fennia feminarum rerum scriptores asserunt, id veritati congruens est, sed *antiquius*; quod vero contra testantur carmina, id pariter verum est, at *recentius*. Atque hac re disposita — contenti, si obscuris patriae annalibus vel tantillum lumen afferre nobis contigerit — adquiescimus.

I n d e x.

- §. 1. Familia et femina.
  - §. 2. De conditione feminarum in Fennia opiniones.
  - §. 3. Matrimonia et conditio feminarum apud Suecos, Slavones etc.
  - §. 4. Matrimonia etc. gentium Fennis consanguinearum orientalium.
  - §. 5. Matrimonia etc. Lapponum Estonumque.
  - §. 6. An polygamia usi sint Fenni.
  - §. 7. An sponsas rapuerint.
  - §. 8. An uxores iidem emerint. Nuptiarum adumbratio.
  - §. 9. Vocabula emere, vendere, quid, de hac re usitata, significant.
  - §. 10. Commutatio modi matrimonia jungendi.
  - §. 11. Carminum de conditione quondam feminarum testimonia.
  - §. 12. Summa disquisitionis exposita.
-

D-H. pk
Topelius

